

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Οι συγγραφείς του τόμου	11
Εισαγωγή	13

7

ΜΕΡΟΣ Α: ΕΙΔΙΚΕΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ

Κεφάλαιο 1	
Οι ειδικές μαθησιακές δυσκολίες ή αλληλώς διαταραχές των σχολικών δεξιοτήτων	19
Άρτεμις Τσίτσικα, Ντορέττα Αστέρη, Ευθαλία Τζήλα	
Κεφάλαιο 2	
Ιστορική αναδρομή των ειδικών μαθησιακών δυσκολιών	25
Κώστας Καλιανιώτης, Ευθαλία Τζήλα, Ντορέττα Αστέρη, Άρτεμις Τσίτσικα	
Κεφάλαιο 3	
Η ταξινόμηση των μαθησιακών διαταραχών	31
Ιωάννα Καλιανιώτη, Ευθαλία Τζήλα, Ντορέττα Αστέρη, Άρτεμις Τσίτσικα	

Κεφάλαιο 4	
Ειδική Διαταραχή της Ανάγνωσης	37
Ιωάννα Καλιανιώτη, Ευθαλία Τζίλα, Ντορέττα Ασέρη, Άρτεμις Τσίτσικα	
Κεφάλαιο 5	
Ειδική Διαταραχή του Συληλαβισμού – της Γραπτής Έκφρασης	43
Ιωάννα Καλιανιώτη, Ευθαλία Τζίλα, Ντορέττα Ασέρη, Άρτεμις Τσίτσικα	
Κεφάλαιο 6	
Ειδική Διαταραχή των Αριθμητικών Ικανοτήτων - Μαθηματικών	49
Ιωάννα Καλιανιώτη, Ευθαλία Τζίλα, Ντορέττα Ασέρη, Άρτεμις Τσίτσικα	
Κεφάλαιο 7	
Συχνότητα των Ειδικών Μαθησιακών Δυσκολιών στη χώρα μας	54
Κώστας Καλιανιώτης, Ευθαλία Τζίλα, Ντορέττα Ασέρη, Άρτεμις Τσίτσικα	
Κεφάλαιο 8	
Ειδικές Μαθησιακές Δυσκολίες και διαφοροδιάγνωση: Τι μοιάζει με Ειδικές Μαθησιακές Δυσκολίες, αλλιώς στην ουσία είναι κάτι άλλο	57
Κώστας Καλιανιώτης, Ευθαλία Τζίλα, Ντορέττα Ασέρη, Άρτεμις Τσίτσικα	
Κεφάλαιο 9	
Ειδικές Μαθησιακές Δυσκολίες και εκμάθηση ξένων γλωσσών	67
Κώστας Καλιανιώτης, Ευθαλία Τζίλα, Ντορέττα Ασέρη, Άρτεμις Τσίτσικα	

Κεφάλαιο 10	
Ειδικές Μαθησιακές Δυσκολίες	
και ο συναισθηματικός αντίκτυπός τους	
σε παιδιά και εφήβους	71
Κώστας Καλιανιώτης, Ευθαλία Τζίλα,	
Ντορέττα Αστέρη, Άρτεμις Τσίτσικα	

Κεφάλαιο 11	
Υποστήριξη του παιδιού	
με Ειδικές Μαθησιακές Δυσκολίες	79
Ντορέττα Αστέρη, Άρτεμις Τσίτσικα, Ευθαλία Τζίλα	

ΜΕΡΟΣ Β: ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΣΤΗ ΜΑΘΗΣΗ, ΣΤΟ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ ΚΑΙ ΣΤΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ

Κεφάλαιο 1	
Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής-Υπερικινητικότητας	95
Έφη Μπάρη, Ευθαλία Τζίλα,	
Ντορέττα Αστέρη, Άρτεμις Τσίτσικα	

Κεφάλαιο 2	
ΔΕΠ-Υ και καθημερινή ζωή	113
Τέρψη Κόρρα, Ευθαλία Τζίλα,	
Ντορέττα Αστέρη, Άρτεμις Τσίτσικα	

Κεφάλαιο 3	
Σύνθετες γνωστικές, συναισθηματικές	
και κοινωνικές δυσκολίες	123
Ντορέττα Αστέρη, Άρτεμις Τσίτσικα,	
Ευθαλία Τζίλα	

Κεφάλαιο 4	
Σχολική άρνηση και σχολική διαρροή	
στην εφηβική ηλικία	155
Νίκος Σταθόπουλος, Ευθαλία Τζίλα,	
Ντορέττα Αστέρη, Άρτεμις Τσίτσικα	

**ΜΕΡΟΣ Γ: ΘΕΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΙΔΙΚΗΣ
ΚΑΙ ΕΝΤΑΞΙΑΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

Κεφάλαιο 1

Εκπαίδευση παιδιών με αυτισμό 171

Παναγιώτης Κασσιανός, Ευθαλία Τζήλα,
Ντορέττα Αστέρη, Άρτεμις Τσίτσικα

Κεφάλαιο 2

Χαρισματικά ή ταλαντούχα παιδιά 183

Έφη Μπάρη, Καλλιόπη Αθανασίου, Ευθαλία Τζήλα,
Ντορέττα Αστέρη, Άρτεμις Τσίτσικα

Κεφάλαιο 3

Εκπαίδευση παιδιών
με νοητική αναπηρία 194

Παναγιώτης Κασσιανός, Ευθαλία Τζήλα,
Ντορέττα Αστέρη, Άρτεμις Τσίτσικα

Η διδασκαλία στην τάξη του σχολείου απευθύνεται ισότιμα σε όλα τα παιδιά. Αρκεί όμως αυτό; Μαθαίνουμε όλοι με τον ίδιο τρόπο; Και τι συμβαίνει όταν μικρές ή μεγάλες δυσκολίες αρχίζουν να εμποδίζουν τη σχολική πρόοδο του παιδιού; Πώς συνδέεται η υγεία του παιδιού και του εφήβου με την ανάπτυξη και τη μάθηση; Πώς μπορούν να βοηθήσουν οι εκπαιδευτικοί και πώς οι γονείς του; Πώς συνδέεται η σχολική μάθηση με την ανάπτυξη, και πώς μπορούν να αλληλεπιδράσουν σχολείο και οικογένεια προς όφελος του παιδιού, της υγείας και της προόδου του; Τι σημαίνει «μαθαίνουμε αληθινά» όταν αντιμετωπίζουμε μαθησιακές και αναπτυξιακές δυσκολίες;

Προσπαθώντας να δώσουμε απαντήσεις σε αυτές τις ανησυχίες, δημιουργήσαμε αυτό το βιβλίο. Σκοπός μας είναι η ενημέρωση γονέων, εκπαιδευτικών και ειδικών, προκειμένου να διευκολυνθεί η συνεργασία μεταξύ οικογένειας και υπηρεσιών υγείας και εκπαίδευσης.

Κεντρικό θέμα του βιβλίου είναι η σχολική συμπεριφορά και η μάθηση που εμποδίζεται λόγω ειδικών ή γενικευμένων μαθησιακών δυσκολιών, ή λόγω νευροαναπτυξιακών διαταραχών.

Η μάθηση είναι η πιο σύνθετη διεργασία της ανάπτυξης, καθώς προϋποθέτει σχεδόν ολοκληρωμένη ψυχοκινητική ανάπτυξη, μαθησιακή και συναισθηματική ετοιμότητα, και ένα υγιές και ασφαλές κοινωνικό υπόβαθρο για την πηλασίωσή της. Η σχολική μάθηση ειδικότερα είναι

ένα κατ' αρχήν οικουμενικό ανθρώπινο δικαίωμα που πρέπει να απολαύει κάθε παιδί με ποιοτικούς όρους, για να λαμβάνει την υποστήριξη που χρειάζεται, να έχει πρόσβαση στον πολιτισμό και στη γνώση, να μαθαίνει και να ανακαλύπτει, να εκφράζεται και να δημιουργεί, να ζει αρμονικά με το περιβάλλον, να συμμετέχει στον πολιτισμό του.

Κατά τα πρώτα βήματα του παιδιού, συχνά εμφανίζονται προβλήματα και εμπόδια, άηλιότε παροδικά και άηλιότε επίμονα. Κάποια παιδιά αντιμετωπίζουν δυσκολίες στη σχολική ζωή, στις σχέσεις και στη μάθησή τους. Αν δεν αντιληφθούμε έγκαιρα τις δυσκολίες ενός παιδιού, αν δεν παρέμβουμε άμεσα και ανάλογα με την ανάγκη του, τότε το παιδί θα αρχίσει να μην απολαμβάνει το σχολείο, θα μένει πίσω, θα αποσύρεται ή θα περιθωριοποιείται. Τα παιδιά που αντιμετωπίζουν κάθε μορφής μαθησιακές δυσκολίες, συμπεριλαμβανομένων των νευροαναπτυξιακών διαταραχών, μπορούν με έγκυρη και έγκαιρη υποστήριξη να προοδεύσουν, να συμμετάσχουν στην ομάδα τους ισότιμα και ενεργά, να απολαύσουν τη δική τους αξία και να πραγματώσουν τα όνειρά τους. Αρκεί να τους προσφερθούν δομημένες ευκαιρίες για τη συμμετοχή τους στην ομάδα, καθώς και οι κατάλληλες εμπειρίες μάθησης, ανάλογα με τη διαφορετική τους προσέγγιση.

Ανιχνεύοντας το προφίλ μιας δυσκολίας και αξιολογώντας την αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων και των υποστηρικτικών υπηρεσιών που προσφέρουμε στα παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες, μπορούμε να εντοπίσουμε έγκαιρα τις δυσκολίες τους και να τις αντισταθμίσουμε, ή να μειώσουμε τις συνέπειες στην όλη ανάπτυξη και τη σχολική τους εξέλιξη. Στη διαδικασία αυτή σημαντικό ρόλο παίζουν η συνεργασία και η συνεχής επικοινωνία οικογένειας, σχολείου και υπηρεσιών.

Ως γνωστόν, οι πάσης φύσεως δυσκολίες στη μάθηση έχουν συγκροτήσει ένα διεπιστημονικό πεδίο έρευνας, το οποίο προϋποθέτει συνεργασία, συνέργειες και ανοικτούς διαύλους επικοινωνίας τόσο μεταξύ των διαφορετικών ειδικοτήτων όσο και μεταξύ των σημαντικών για τη μάθηση και την ανάπτυξη του παιδιού περιβαλλόντων ή, κατ' άλλους, συστημάτων, όπως είναι η οικογένεια και το σχολείο. Ακόμη περισσότερο, η διεπιστημονικότητα αποτελεί τη βάση του

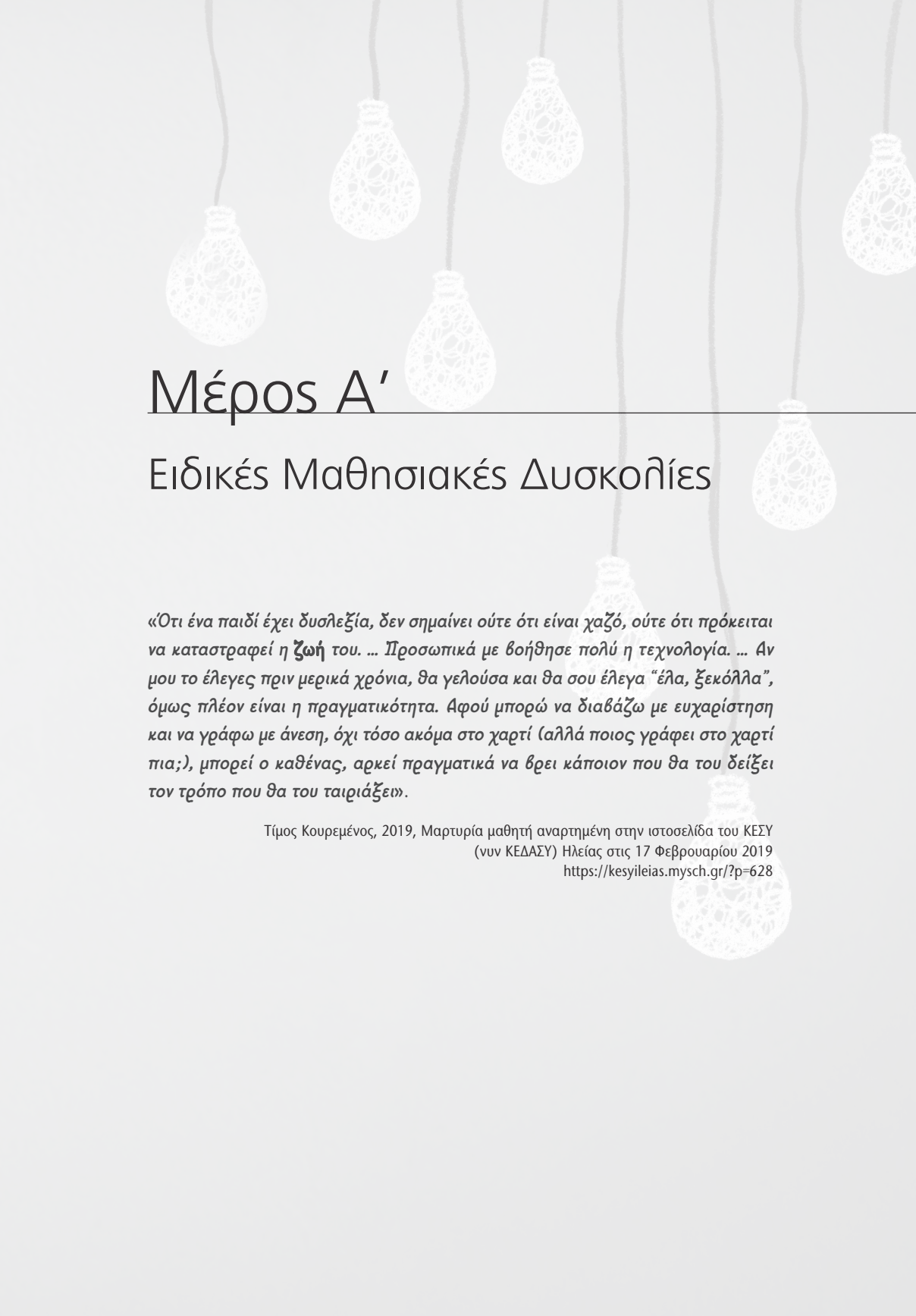
υπερεπιστημονικού επιστημολογικού παραδείγματος που αναπτύσσεται κατά τον 21ο αιώνα των επιστημών και της εκπαίδευσης. Η υπερεπιστημονική προσέγγιση προϋποθέτει μια κοινή και πολυηρισματική γλώσσα προκειμένου οι ορολογίες, οι υπηρεσίες, οι συμβουλές και τα εκπαιδευτικά ή θεραπευτικά μοντέλα προσέγγισης να χαρακτηρίζονται από μια ολιστική, συνθετική και, για την ακρίβεια, συστημική θεώρηση των φαινομένων της ανάπτυξης και της μάθησης.

Με αυτό το σκεπτικό προέκυψε το παρόν βιβλίο, στο οποίο ειδικοί της ιατρικής, της ψυχολογίας και της παιδαγωγικής συναντώνται σε μια κοινή προσπάθεια να υποστηρίξουν τη σχολική μάθηση όταν αυτή εμποδίζεται. Περιγράφεται κάθε τύπος μαθησιακής δυσκολίας ως προς τα βασικά του χαρακτηριστικά και δίνονται κατευθύνσεις και βασικές οδηγίες για την υποστήριξη της μάθησης με διαφοροποιημένες πρακτικές στο σχολείο και στο σπίτι.

Το βιβλίο απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς, γιατρούς, ειδικό εκπαιδευτικό προσωπικό και γονείς, αποσκοπώντας να συμβάλει στη μεταξύ τους συνεργασία, με κοινή γλώσσα και κατεύθυνση, όταν το παιδί δυσκολεύεται να προοδεύσει στο σχολείο.

Γιατί όταν εντοπίζουμε έγκαιρα και όταν συνεργαζόμαστε έγκυρα, τότε δίνουμε στο παιδί την ευκαιρία να μάθει και αληθινώς!

The background of the entire page is a light gray with several white, stylized light bulbs hanging from thin black lines. The bulbs have a textured, lace-like pattern on them. They are scattered across the top and middle of the page, with some partially cut off by the edges.

Μέρος Α'

Ειδικές Μαθησιακές Δυσκολίες

«Ότι ένα παιδί έχει δυσλεξία, δεν σημαίνει ούτε ότι είναι χαζό, ούτε ότι πρόκειται να καταστραφεί η ζωή του. ... Προσωπικά με βοήθησε πολύ η τεχνολογία. ... Αν μου το έλεγες πριν μερικά χρόνια, θα γελούσα και θα σου έλεγα “έλα, ξεκόλλα”, όμως πλέον είναι η πραγματικότητα. Αφού μπορώ να διαβάζω με ευχαρίστηση και να γράφω με άνεση, όχι τόσο ακόμα στο χαρτί (αλλά ποιος γράφει στο χαρτί πια;), μπορεί ο καθένας, αρκεί πραγματικά να βρει κάποιον που θα του δείξει τον τρόπο που θα του ταιριάζει».

Τίμος Κουρεμένος, 2019, Μαρτυρία μαθητή αναρτημένη στην ιστοσελίδα του ΚΕΣΥ
(νυν ΚΕΔΑΣΥ) Ηλείας στις 17 Φεβρουαρίου 2019
<https://kesyileias.mysch.gr/?p=628>